

A babaváró támogatás és a csok igénybevétele a felzárkózó településeken

¹Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), elnöki tanácsadó;
Levelező szerző: Székely András szekely.andras@koppmariaintezet.hu

²Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), elnöki tanácsadó

³Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), elnöki főtanácsadó

⁴Debreceni Református Hittudományi Egyetem (DRHE), Nemzeti Közszolgálati Egyetem;
Nemeskürty István Tanárképző Kar (NKE NITK), egyetemi tanársegéd

DOI-hivatkozás: <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2025.1-2.7>

Betekintő

A magyar kormány 2019-ben, az 1404/2019. (VII. 5.) számú határozatában foglaltak szerint indította el a Felzárkózó Települések programot (a továbbiakban: FeTe), amelynek célja, hogy szakértői segítséggel és célzott fejlesztésekkel támogassa a legszegényebb települések felzárkózását. A program keretében 2024-ben már 238 helyszínen zajlott a munka, és 2025-re kitűzött cél a 300 település elérése. 2024. január 1-jei adatok alapján a FeTe programban részt vevő települések lakónépessége összességében megközelítette a 300 ezer főt, így az ország lakosságának 3,1%-a él ezen a 300 településen. Magyarország demográfiai kihívásokkal küzd, és a születési arány növelése érdekében a kormány különböző ösztönző intézkedéseket vezetett be. Ilyen például a babaváró támogatás, amelynek célja, hogy segítse a fiatal párokat a családalapításban, és enyhítse a gyermekvállalással járó anyagi terheket –, valamint a családi otthoneremtési kedvezmény (a továbbiakban: csok) is, amelynek célja a családok lakhatási körülményeinek javítása és a gyermekvállalás ösztönzése. A FeTe programban részt vevő települések a babaváró támogatás és a csok tekintetében vagy megközelítették, vagy meg is haladták az országos igénybevételi arányokat. A falusi csok esetében az országos arányokhoz képest 3-4,5-szeres volt az igénybevétel a FeTe programban részt vevő településeken. Ezek a támogatások mérhető változást hoztak a FeTe programban részt vevő települések népesedési folyamataiban. Az utóbbi években a lakónépesség összességében csökkent ezeken a településeken, azonban a 15 éven aluliak (gyermekkorúak) létszáma növekedett 2019 és 2024 január 1. között. A vizsgált időszakban átlagosan ezer lakosra 213 gyermekkorú jutott a FeTe programban részt vevő településeken, míg országosan csak 145 gyermekkorú jutott ezer főre. A 2019–2023-as időszakban a FeTe településeken évente átlagosan 15,6 élveszületés jutott ezer lakosra, míg országosan ennél jóval kevesebb, 9,3 élveszületés.

Bevezetés

A „felzárkózó települések” fogalma olyan településeket jelöl, amelyek gazdasági, szociális, valamint infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetben vannak, és amelyek számára célzott fejlesztési programokat indítanak a társadalmi és gazdasági felzárkóztatás érdekében. A szóban forgó települések nagy területen helyezkednek el, de a Dél-Dunántúl, illetve Észak- és Északkelet-Magyarország régiókban különösen sok található belőlük (Németh 2023). A 2024 eleji adatok alapján a FeTe programban részt vevő és a bevonásra váró

települések lakossága együttesen meghaladta a 300 ezer főt, ami az ország lakosságának 3,1%-át jelenti. E programok elsődleges célja, hogy csökkentsék a területi egyenlőtlenségeket, javítsák az életminőséget, és elősegítsék a fenntartható fejlődést. A felzárkózó települések programjainak szükségességét több tényező is indokolja, hiszen magas a munkanélküliség, alacsony az iskolázottsági szint, és rossz az infrastruktúra állapota. A településeken sok a romos épület, jelentős tartozások terhelik a fogalomképtelen ingatlanokat, a házak negyede pedig

komfort nélküli, nincs fürdőszoba, és a vízvezeték is hiányzik. Ezekben a településeken az országos átlaghoz képest kétszer annyi gyermek születik, néhány helyen pedig ez az arány akár négyszeres is lehet. Az édesanyák tíz évvel fiatalabban szülik meg első gyermeküket, mint az országos átlag (Vecsei 2023), ami további terheket ró a helyi közszolgáltatásokra. Boros és Bucher tanulmányukban (Boros–Bucher 2023) a komplex társadalmi-gazdasági problémákat igyekeztek feltárni. Ráműtötték, hogy a szórványtelepüléseken jelentős, akár 50–80% közötti lehet a roma lakosság aránya, amely a hivatalos adatok szerint valószínűleg alulbecsült, mivel a társadalmi stigma miatt sokan nem vállalják fel kisebbségi hovatartozásukat. A roma családok mindennapi küzdelmet folytatnak az alapvető szolgáltatások és az infrastruktúra hiányával. Alacsony iskolai végzettségük korlátozott munkalehetőségeket eredményez, a legtöbben közfoglalkoztatásban vagy nehéz fizikai munkában dolgoznak. A környező városok munkaerőpiacára való

bejutást akadályozza a szakmai képzettség hiánya és a korlátozott közösségi közlekedés. A kutatások összességében rávilágítottak arra, hogy a társadalmi-gazdasági problémák komplex és egymással összefüggő rendszert alkotnak, amelyek átfogó és integrált beavatkozást igényelnek. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa, hogyan alakult a különböző családtámogatási intézkedések (csok, babaváró támogatás) igénybevétele a FeTe programban részt vevő településeken élő családok körében. Továbbá vizsgáljuk azt is, hogy az országos tendenciákhoz képest miként változott e támogatási formák népszerűsége. Feltételezésünk szerint ezeknek az intézkedéseknek – ahogy országos szinten, úgy a FeTe programban részt vevő településeken is – kimutatható pozitív hatásai lehetnek a társadalmi-demográfiai folyamatokra. Éppen ezért a tanulmányban külön fejezetet szenteltünk a FeTe programban részt vevő települések demográfiai helyzetének bemutatására.

Szakirodalmi áttekintés

A helyzetet felismerve a magyar kormány 2019-ben, az 1404/2019. (VII. 5.) számú határozatában foglaltak szerint indította el a Felzárkózó Települések programot, amely példa nélküli a maga nemében, és célzott beavatkozásokkal igyekszik csökkenteni az elmaradottságot. A program célja, hogy szakértői segítséggel és célzott fejlesztésekkel támogassa a legszegényebb települések felzárkózását (Lantos 2023). A program keretében 2024-ben már 238 helyszínen zajlott a munka, és 2025-re kitűzött cél a 300 település elérése. A program alapját a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Jelenlét programja adja (MMSZ 2022), amely a helyi szociális diagnózisok alapján határozza meg a szükséges beavatkozásokat. A Jelenlét-módszer lehetővé teszi, hogy a mélyszegénységben élő, kirekesztett csoportok folyamatos, bizalomra épülő szociális munka révén hozzáférjenek közösségi és szociális szolgáltatásokhoz. Ahelyett, hogy csupán anyagi támogatással próbálnák enyhíteni a perifériára szorultak helyzetét, alaposan feltárják a problémák gyökereit, majd részletes cselekvési tervet dolgoznak ki, amely lépésről lépésre vezeti a változás

útján a helyi közösségeket. Példamutató gyakorlatokat mutatnak be, amelyek követhető mintául szolgálhatnak, és igyekeznek megnyitni az utat, hogy az ott élők saját erőfeszítéseikkel javíthassanak életkörülményeiken. Ezen alapulva további oktatási és egészségügyi szolgáltatások is elérhetővé válnak számukra, amit korábban sem a hazai közigazgatás, sem az EU-s fejlesztéspolitika nem tudott megvalósítani (Kiss et al. 2013). A településeken létrehozott Jelenlét Pontok olyan integrált közösségi és szolgáltatási központok, amelyek mindenki számára hozzáférhetőek. Ezek a pontok a helyi közösségek számára nyújtanak különféle szociális, oktatási, egészségügyi és egyéb szolgáltatásokat, amelyek célja a társadalmi kohézió erősítése és a hátrányos helyzetű csoportok támogatása (Boros–Bucher 2023). A Jelenlét Pontok működése a folyamatos, bizalomra épülő jelenlétre és a közösségi igényekre való gyors reagálásra alapozva valósul meg, így e pontok hatékonyan járulnak hozzá a települések fejlődéséhez és a lakosság életminőségének javításához¹.

¹ <https://fete.hu/a-programrol/jelenlet/>

A felzárkózó települések fejlesztési stratégiái integrált megközelítést igényelnek, amelyben egyaránt hangsúlyt kell kapnia a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióknak. Az oktatás kulcsszerepet játszik a társadalmi integrációban és a foglalkoztathatóság javításában. A program célja a lemorzsolódás és a szegregáció csökkentése új intézményes ellátási formák létrehozásával, és a meglévő modellek megújításával. Cél az óvodai férőhelyek bővítése és a szakképzések elérhetőségének javítása. Ezen túlmenően a településekre és intézményekre szabott projektek indításával hozzájárulnak az óvodai és iskolai szakaszok közötti átmenet és az iskolai beválás támogatásához (Lantos 2013).

Magyarország demográfiai kihívásokkal küzd, és a születési arány növelése érdekében a kormány különböző ösztönző intézkedéseket vezetett be. Ilyen volt a 2019 júliusában bevezetett babaváró támogatás is (Pári et al. 2019; KINCS 2024), melynek célja, hogy segítse a fiatal párokat a családalapításban, és enyhítse a gyermekvállalással járó anyagi terheket. A babaváró támogatás feltételei 2025-től változtak: nők esetében a korhatár 35 évre emelkedett, és továbbra is a várandósság 12. hetétől lehet benyújtani a kérelmet. A támogatás igényléséhez a pároknak meg kell felelniük néhány feltételnek, például legalább három év folyamatos társadalombiztosítási jogvisztonnyal, büntetlen előélettel és magyarországi lakcímmel kell rendelkezniük. A babaváró támogatás egy olyan szabad felhasználású hitel, amelynek összege legfeljebb 11 millió forint lehet. A hitel kamatmentessége akkor marad meg, ha a futamidő alatt a gyermekek megszületnek. A támogatás felhasználása sokféle lehet, ilyen a lakásvásárlás vagy felújítás, a gyermekevelés költségeinek fedezése vagy egyéb családi kiadások. Összességében a babaváró támogatás egy fontos eszköz a magyar kormány demográfiai céljainak elérésében, de folyamatosan figyelemmel kell kísérni és szükség esetén módosítani kell a feltételeket, hogy a program minél hatékonyabban szolgálja a fiatal párok érdekeit. 2019 után a babaváró támogatás bevezetését követően a házasságkötések száma mellett a születések száma is emelkedett 2022-ig (KINCS 2024).

A csok a másik olyan állami támogatási forma Magyarországon, amelynek célja a családok lakhatási körülményeinek javítása és a gyermekvállalás ösztönzése (Papházi–Pári 2023; Papházi–Trieb 2024). A csok-ot 2015-ben vezették be, és

azóta számos változáson ment keresztül, hogy minél szélesebb körben legyen elérhető, és hatékonyan támogassa a családokat. A csok bevezetésének egyik fő célja szintén a demográfiai helyzet javítása volt. A KSH adatai szerint az ország népessége az elmúlt évtizedekben folyamatosan csökken, és a születési arány alacsony szinten stagnál. Uhljár és munkatársainak vizsgálata (Uhljár et al. 2023) alapján 2019 után a születésszámban és a vándorlási egyenleg mutatószámaiban javuló tendencia látható, mely a célzott otthonteremtés eredményeivel függ össze. A csok célja az, hogy anyagi támogatást nyújtson a családoknak, ezáltal ösztönözze a gyermekvállalást, és így hozzájáruljon a népesség növekedéséhez, hiszen a családalapításban fontos szerepet játszik a saját otthon megléte (KINCS 2025). A babaváró támogatás mellett így a csok is biztos pénzügyi háttérrel nyújt. Mindezeket túl a csok hozzájárul a lakhatási körülmények javításához is, mivel segítségével a családok kedvezőbb feltételekkel juthatnak lakáshoz, ami hosszú távon javítja életminőségüket. A csok igénybevételének feltételei az évek során változtak, de alapvetően a gyermekek számától és a lakás típusától függenek. Ahhoz, hogy a támogatást igénybe vehessék, a pároknak házasságban kell élniük, és legalább egyiküknek rendelkeznie kell három év folyamatos társadalombiztosítási jogvisztonnyal. Kiemelendő, hogy a csok a pandémia alatt sem változott (Papházi et al. 2021).

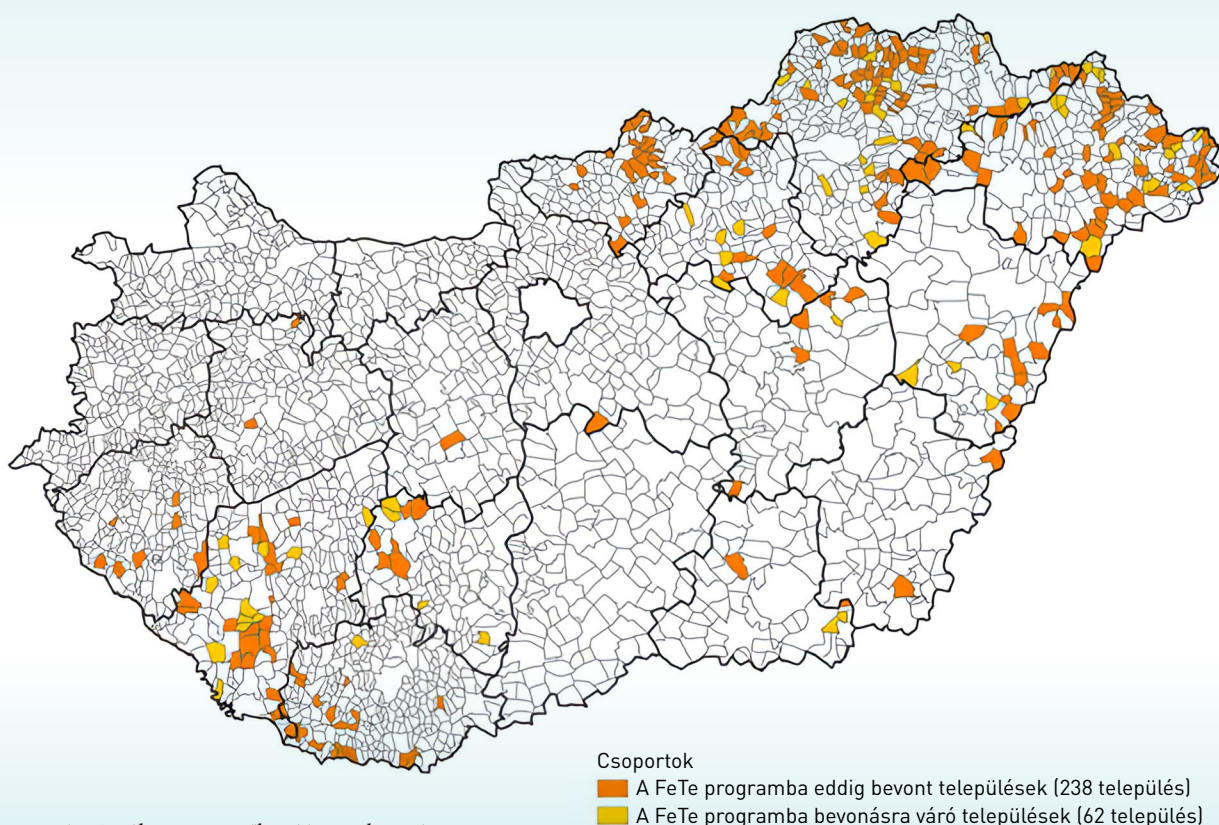
igénybevételéhez emellett a büntetlen előélet és a magyarországi lakcím is szükséges. A felzárkózó településeket vizsgálva Antal és Török megállapították (Antal–Török 2020), hogy a romák által lakott településeken több csok-szerződést kötöttek, mint más településeken. Ezekre a településekre, ahol a romák élnek többségben, jellemzően elmondható, hogy az igénylők fiatalabbak, átlagosan 22,5 évesek, míg a nem roma többségű településeken ez az átlag 30,5 év. A roma többségű településeken a lakosok átlagosan 0,6 gyermeket terveznek, szemben a nem roma települések 0,36-os átlagával, ami még az országos átlagnál is alacsonyabb.

A Jelenlét-módszer, a babaváró támogatás és a csok szorosan kapcsolódik a Felzárkózó Települések programhoz, amely egy komplex és átfogó kezdeményezés. A program célja, hogy hosszú távon hozzájáruljon a területi egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a fenntartható fejlődés elősegítéséhez Magyarországon. A program eddigi eredményei

biztatóak, az abban részt vevő településeken javult az életminőség, csökkent a munkanélküliség, és nőtt az iskolázottsági szint. Ugyanakkor a program megvalósítása számos kihívással jár, ezek közé tartozik a források hatékony felhasználása, a helyi közösségek bevonása és a fenntartható fejlődés biztosítása. E kihívások leküzdése érdekében

folyamatos együttműködésre és innovatív megoldásokra van szükség, hogy a program hosszú távon is sikeres legyen. Összességében a csok egy olyan komplex családpolitikai ösztönzőrendszer megvalósuló formája, amely segíti a családokat a további gyermekvállalásban és a jobb lakáskörülmények megteremtésében (Antal–Török 2020).

1. ábra: A FeTe programban részt vevő települések földrajzi elhelyezkedése

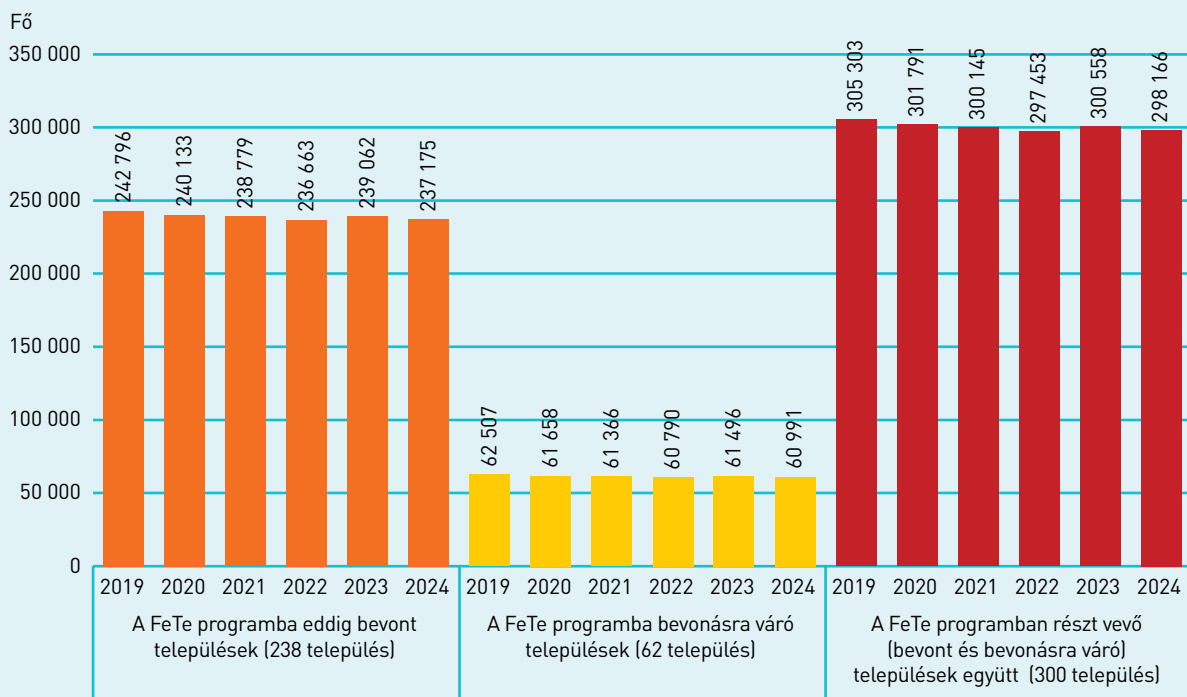

A népességszám alakulása a FeTe programban részt vevő településeken

2024. január 1-jei adatok alapján a FeTe programba eddig bevont települések lakónépessége valamivel több mint 237 ezer fő volt, a FeTe programba bevonásra váró településeké pedig megközelítette a 61 ezret. E két csoport össznépessége tehát megközelítette a 300 ezer főt, így az ország lakosságának 3,1%-a élt ezen a 300 településen (2. ábra).

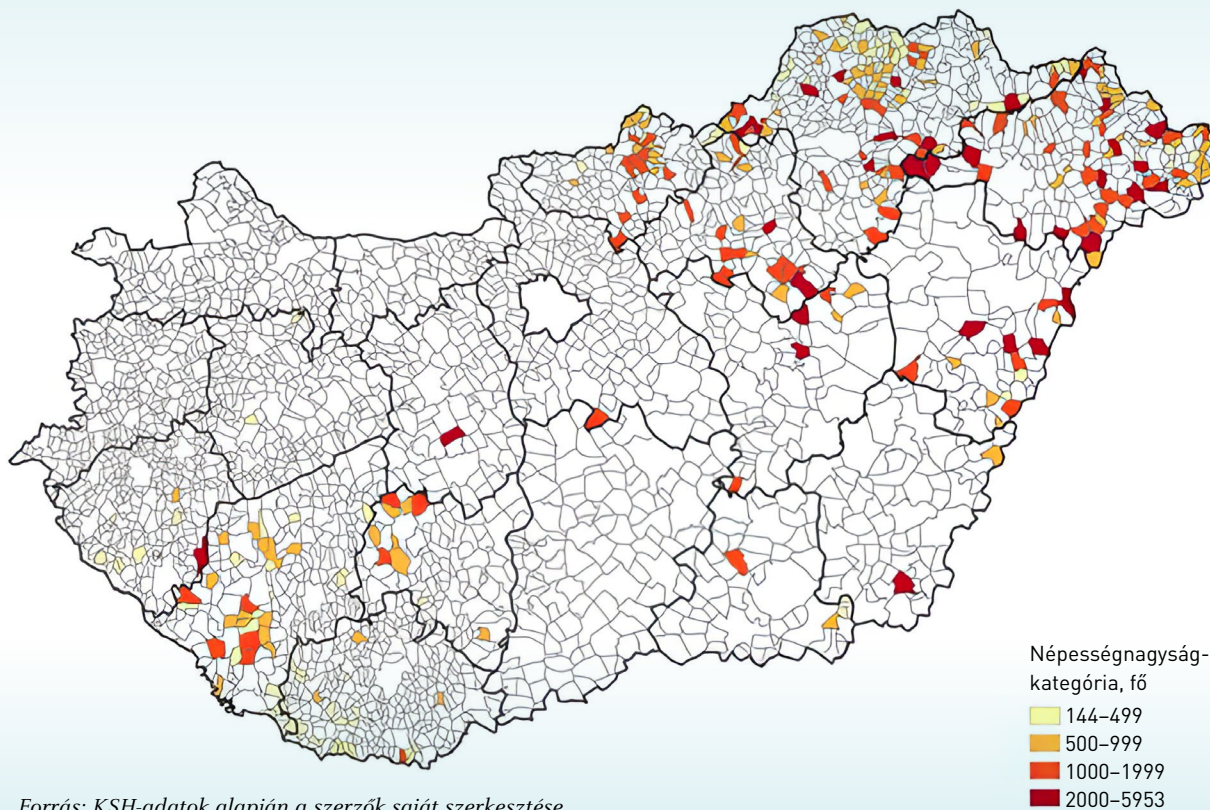
2024. január 1-jén a 300 FeTe programban részt vevő település közel kétharmadában a lakónépesség nem érte el az 1000 főt, a települések 30%-a 500 fő alatti aprófalu. A legkevesebben a Somogy vármegyében lévő Drávacécsényen éltek (144 fő), míg a legnépesebb a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében elhelyezkedő Nagyecsed volt (5953 fő) (3. ábra).

2. ábra: A lakónépesség számának alakulása a FeTe programban részt vevő településeken, január 1.

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

3. ábra: A FeTe programban részt vevő települések népességnagyság-kategóriák szerint, 2024. január 1.

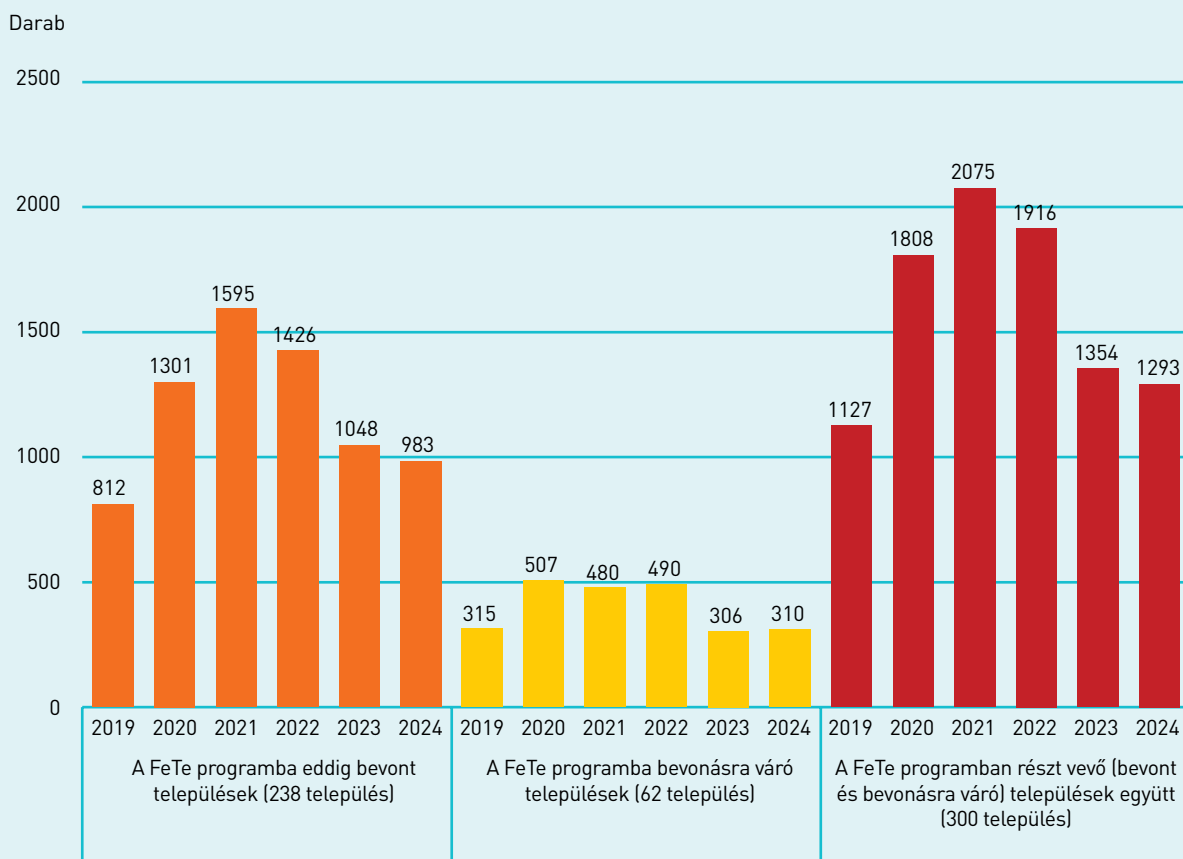

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Babaváró támogatás iránt benyújtott igénylések² számának alakulása 2019–2024 között a FeTe programban részt vevő településeken

A babaváró támogatás bevezetése (2019) és 2024 között a már bevont településeken 7165, a bevonásra váró településeken pedig 2408, összesen tehát 9573 igénylést bíráltak el pozitívan a FeTe programban részt vevő településeken (4. ábra).

4. ábra: A babaváró támogatás-igénylések számának alakulása a FeTe programban részt vevő településeken

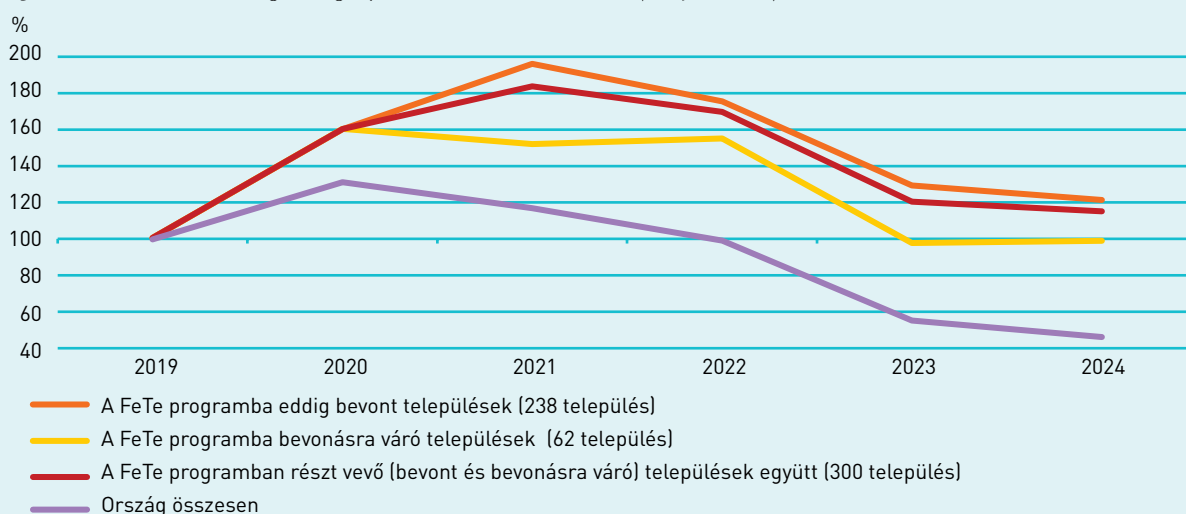
Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

2021-ig a FeTe programban részt vevő településeken növekedett a A babaváró támogatás-igénylések száma (5. ábra). 2021-től az országos igénylés jelentősen visszaesett (főleg 2023-ban), míg a FeTe programban részt vevő településeken kisebb volt a csökkenés. 2022-től azonban a számok alakulása már ott is követte az országos trendet. Míg 2024-ben országosan a 2019-es igényléseknek csak

a 45%-át érte el az igénylések száma, a FeTe programban részt vevő településeken a 2019-es szint felett maradt, bár a bevonásra váró településeken minimálisan, 2%-kal csökkent. Az ezer főre jutó A babaváró támogatás-igénylések száma a FeTe programban részt vevő településeken jelentősen nőtt 2019 és 2024 közt (3,7-ről 4,3-ra), így 2024-ben szinte ugyanannyi volt, mint az országos arány.

² Elemzésünkben az igénylés a pozitívan elbírált igényléseket jelenti.

5. ábra: A babaváró támogatás-igénylések számának alakulása (2019 = 100%)

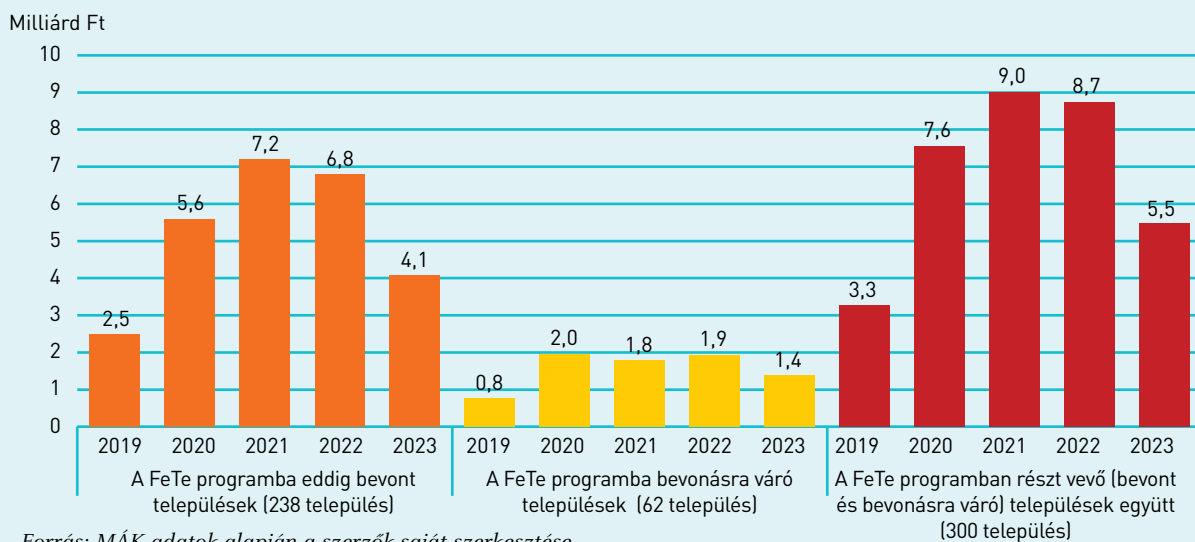
Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

A csok számának, arányának és összegének alakulása 2019–2023 között a FeTe programban részt vevő településeken

A csok-támogatások teljes összege 2019-től 2021-ig nőtt a FeTe programban részt vevő településeken, a már bevontak esetén 7,2 milliárd forintig. A bevonásra váróknál 2 milliárd forint volt a legnagyobb

összeg. 2023-ban jelentősen csökkent az igénybe vett támogatások összege, összhangban az országos csökkenéssel (6. ábra).

6. ábra: A csok-támogatások összegének alakulása (hitelszerződésekkel együtt) a FeTe programban részt vevő településeken

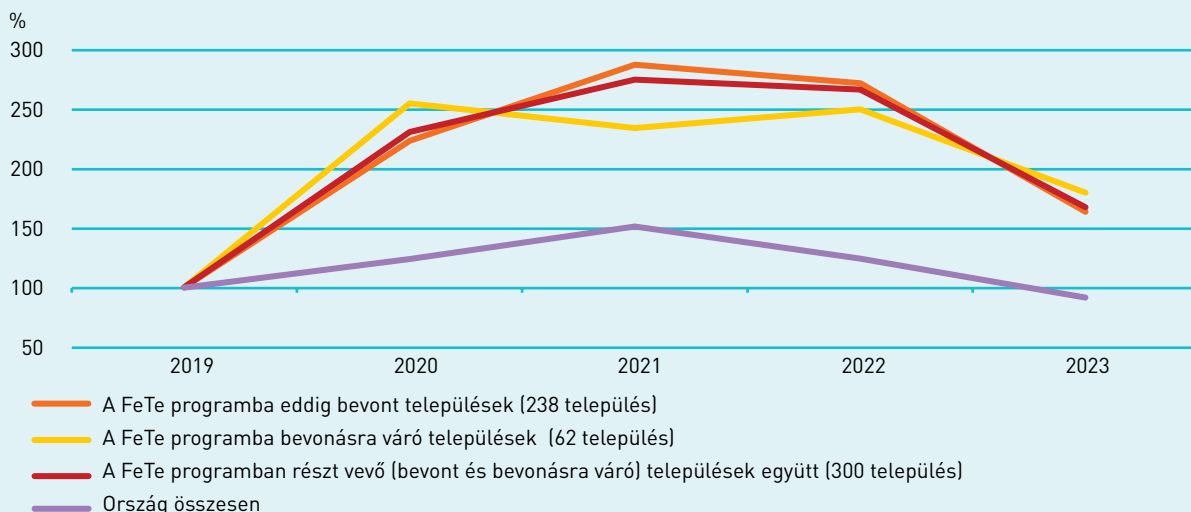

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

A 2019-es igénybe vett összeghez viszonyítva a FeTe programban részt vevő településeken csaknem megháromszorozódott 2021–2022-ben ez az összeg, és 2023-ban is még több mint másfélszerese volt. Országosan 2021-ben érte el a legmagasabb

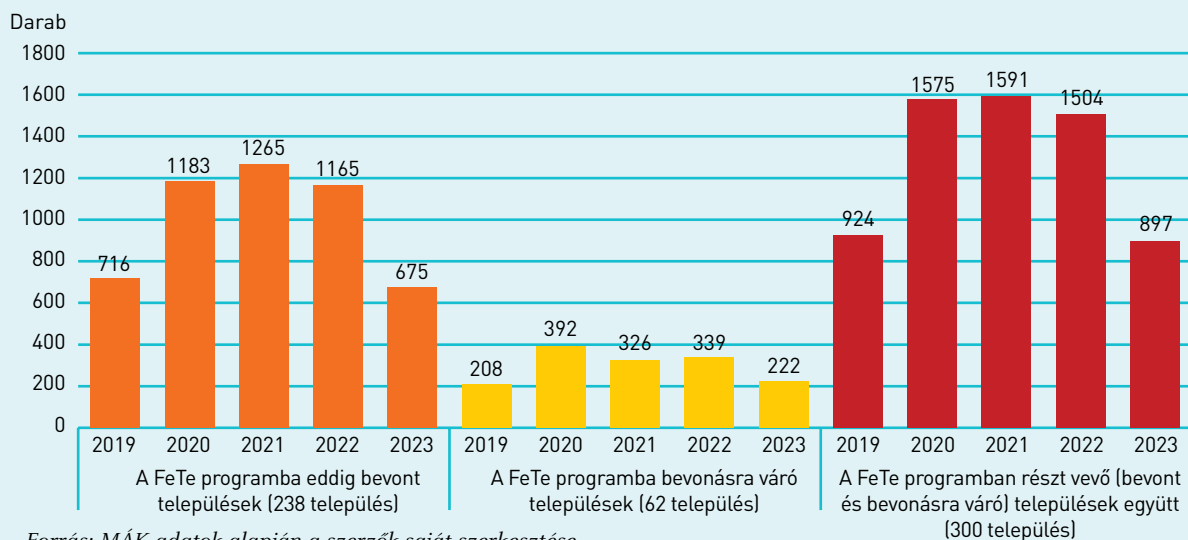
értéket, ekkor 50%-kal haladta meg a 2019-es összeget, majd 2023-ra 90%-ra csökkent (7. ábra). Ezer főre vetítve a támogatások összegét a FeTe programban részt vevő települések megközelítik, sőt 2022-ben meg is haladják az országos átlagot.

7. ábra: A csok-támogatások összegének alakulása (hitelszerződésekkel együtt) (2019 = 100%)

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

8. ábra: A csok-szerződések számának alakulása (hitelszerződésekkel együtt) a FeTe programban részt vevő településeken

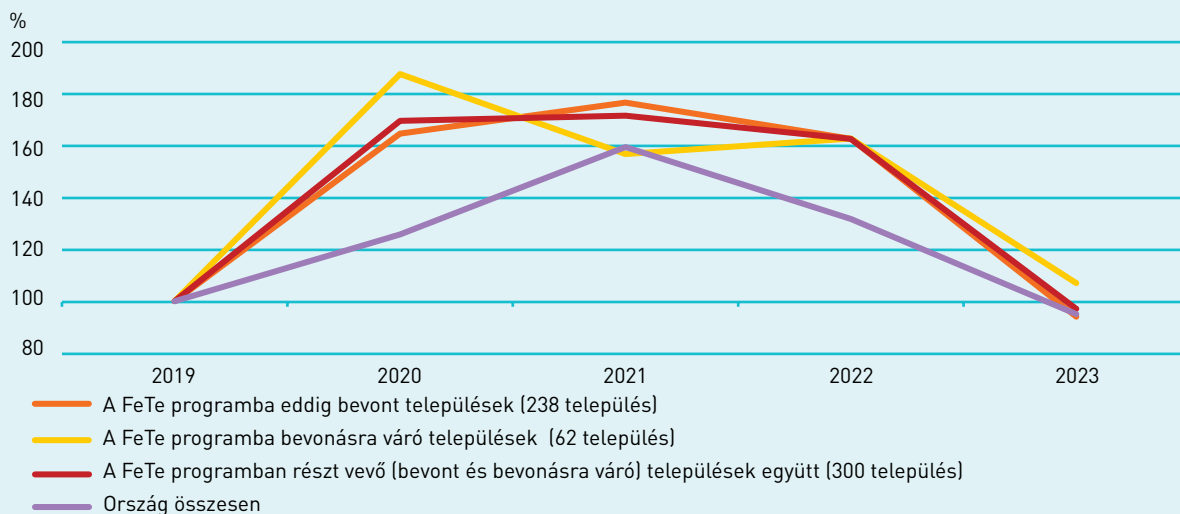

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

A csok-szerződések számánál nagyon hasonló folyamatot láthatunk (8. ábra). A szerződések számát tekintve elmondható, hogy 2020–2021 folyamán 60-80%-kal több szerződést kötöttek, mint 2019-ben, míg országosan 60% volt a növekedés 2021-re (9. ábra). A támogatási összegek magasabb növekedésével (6. ábra) együtt ez azt jelenti, hogy a FeTe programban részt vevő településeken jelentősebben nőtt az egy szerződésre jutó támogatás. 2023-ra visszaesett a támogatások száma, országosan

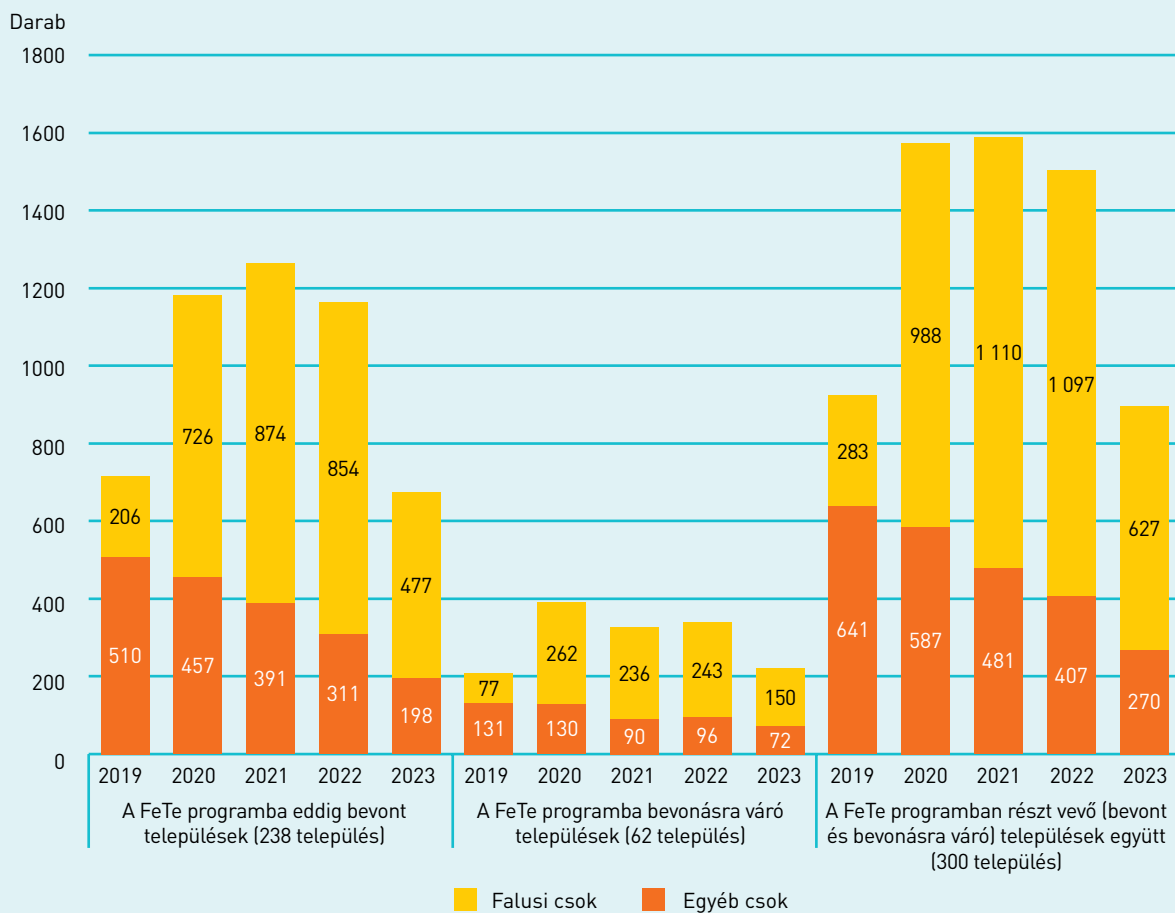
4,6%-kal kevesebb szerződést kötöttek, mint 2019-ben. A FeTe programban részt vevő településeken kisebb mértékű volt a csökkenés 2023-ra, bár esetükben is a 2019. évi szint alá csökkent a szerződésszám, ám csak 3%-kal maradt el attól. A FeTe programban részt vevő településeken az ezer lakosra jutó szerződésszám hasonló mértékű, mint az országos átlag, sőt 2020-ban és 2022-ben meghaladja azt.

9. ábra: A csok-szerződések számának alakulása (hitelszerződésekkel együtt) (2019 = 100%)

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

10. ábra: A falusi csok- és az egyéb csok-szerződések számának alakulása (hitelszerződésekkel együtt) a FeTe programban részt vevő településeken

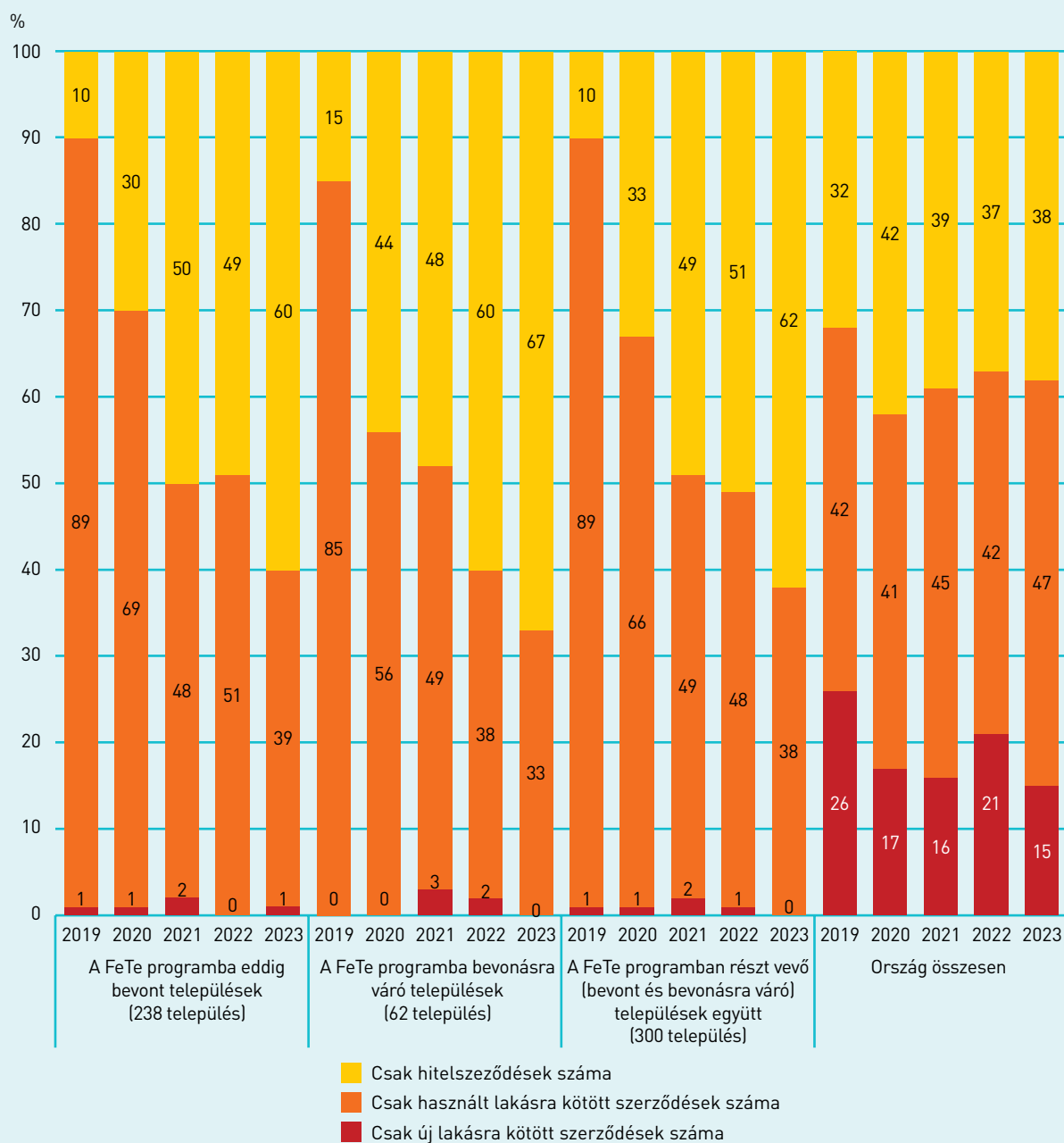

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Külön nézve a falusi csok- és egyéb csok-szerződéseket (csok használt lakásra, új lakásra, kamattámogatás) jól látszik, hogy a FeTe programban részt vevő településeken a csok szerződések számának növekedése elsősorban a falusi csok-nak köszönhető. 2019 után ezeknek a száma jelentősen megnőtt, és még 2023-ban is – a jelentős csökkenés ellenére

– több mint a duplája volt a 2019-es darabszám-nak. A falusi csok-szerződések száma ezer főre vetítve többszörösen meghaladja az országos átlagot, 2023-ban 4,6-szoros volt a különbség. Az egyéb csok-szerződések száma jelentősen csökkent, folyamatosan minden évben (10. ábra).

11. ábra: A falusi csok-on kívüli egyéb csok-szerződések típusok szerinti megoszlásának alakulása

Forrás: MÁK-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

A falusi csok-on kívüli egyéb csok-szerződéseket nézve azt látjuk, hogy a hitelszerződések aránya folyamatosan növekedett a FeTe programban részt vevő településeken, 2023-ra a hatszorosa lett a kezdeti 10%-os részesedésnek (11. ábra). Ez jelentősen eltér az országos arányoktól, ahol ezeknek a részesedése mindvégig 30-40% körül mozgott. A használt lakásra kötött szerződések aránya ezzel párhuzamosan

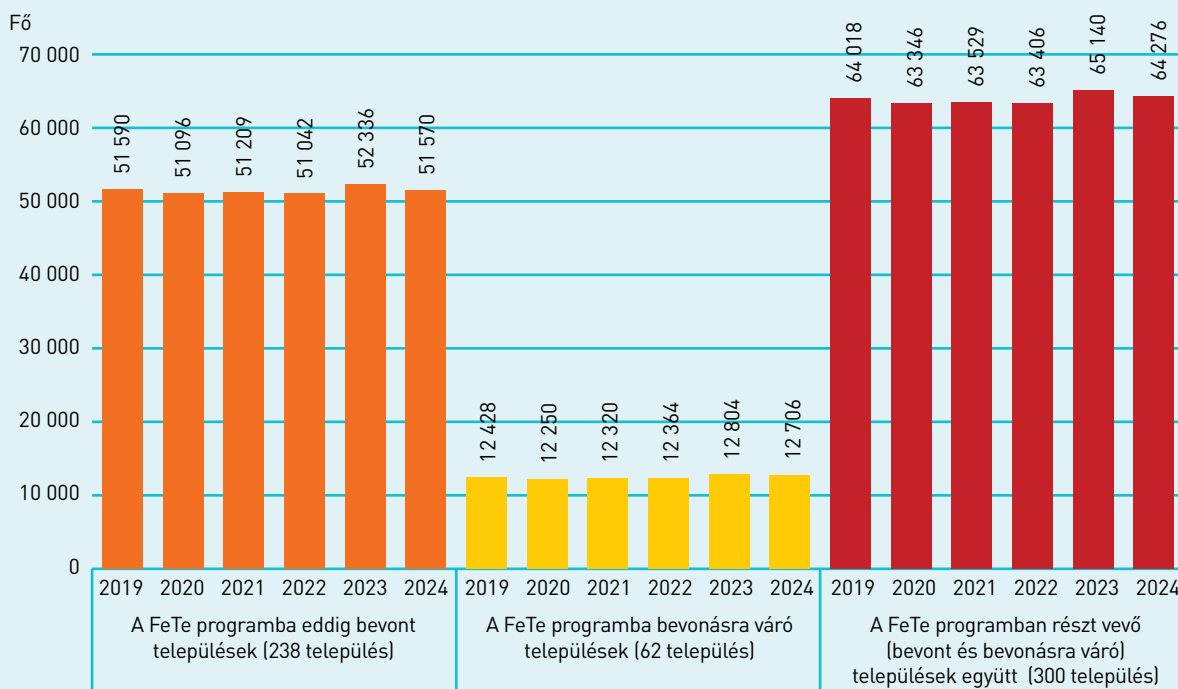
folyamatosan csökkent, a kezdeti csaknem 90%-ról 38%-ra, míg országosan ez az arány 40-50% közt változott. Az országostól jelentősen eltér az új lakásra kötött szerződések aránya, míg országosan ez az arány 26% volt 2019-ben és 2023-ra csökkent le 15%-ra, addig ezeknek a szerződéseknek az aránya a FeTe programban részt vevő településeken minimális, csupán 0-3% közt mozgott.

FeTe programban részt vevő települések általános demográfiai jellemzői – a babaváró támogatás és a csok demográfiai hatásai

Bár az utóbbi években a lakónépesség összességében csökkent a FeTe programban részt vevő településeken, a 15 éven aluliak (gyermekkorúak) létszáma azonban növekedett 2019 és 2024. január 1.

között (12. ábra): a már bevont településeken érdeemben nem változott, míg a bevonásra váró településeken 2,2%-kal emelkedett, miközben országosan 1,5%-kal mérséklődés tapasztalható (13. ábra).

12. ábra: A 15 éven aluliak számának alakulása a FeTe programban részt vevő településeken, január 1.

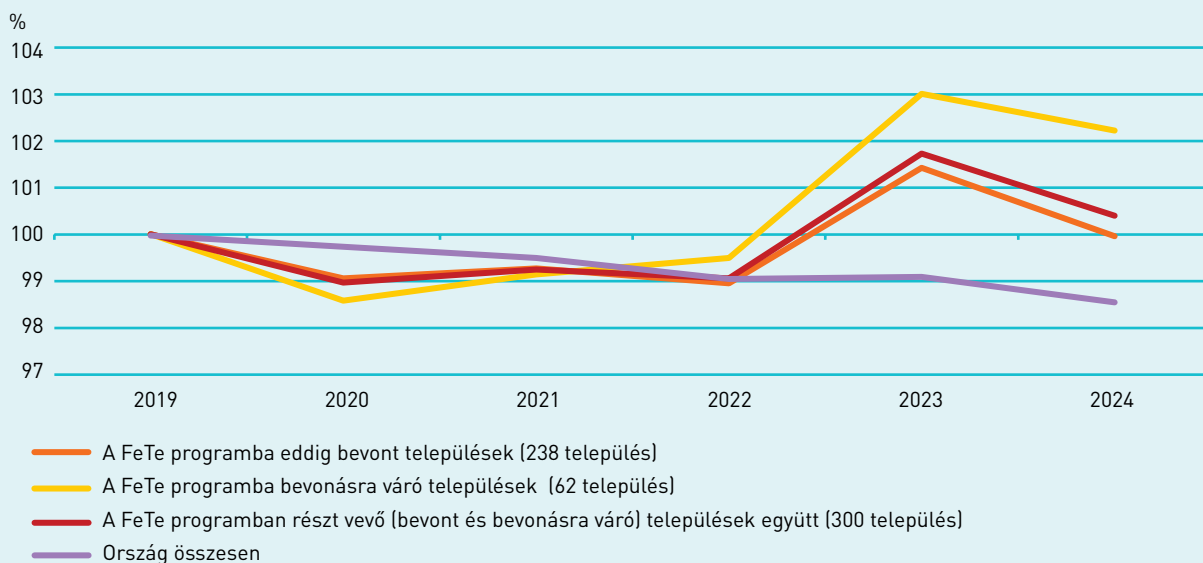

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Az ezer lakosra jutó 15 éven aluliak száma is emelkedett ugyanebben az időszakban: az eddig már bevont települések esetében 212 főről 217 főre, a bevonásra váróknál pedig 199 főről 208 főre. A FeTe programban részt vevő településeken pedig összességében 210 főről 216 főre nőtt az arány. Ezzel szemben országosan 145 fő körül stagnált a mutató értéke ebben az időszakban.

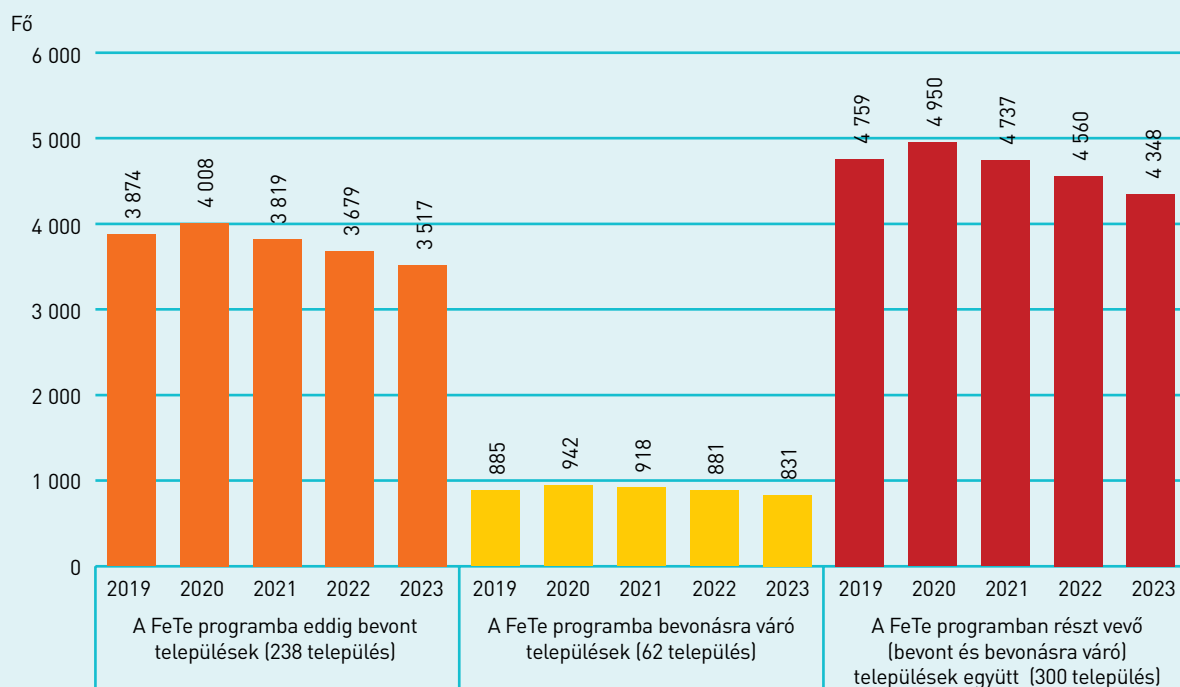
Az élveszületések száma hullámzóan alakult a 2019 és 2023 közötti időszakban a FeTe programban részt vevő településeken: 2019-ről 2020-ra nőtt, ezt követően évről évre csökkent. Összességében 2019 és 2023 között az eddig bevont településeken 9,2%-kal, a bevonásra váró településeken pedig 6,1%-kal csökkent az élveszületések száma, míg országosan 4,4%-os volt a születésszám mérséklődése (14. ábra).

13. ábra: A 15 éves aluliak számának alakulása (2019. január 1. = 100%)

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

14. ábra: Az éves születések számának alakulása a FeTe programban részt vevő településeken

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Az ezer lakosra jutó éves születések száma hasonlóan alakult a vizsgált időszakban. Minden évre igaz, hogy összességében a már bevonásra került településeken a mutató értéke magasabb volt, mint a bevonásra váró településeken. A 2019–2023-as időszak

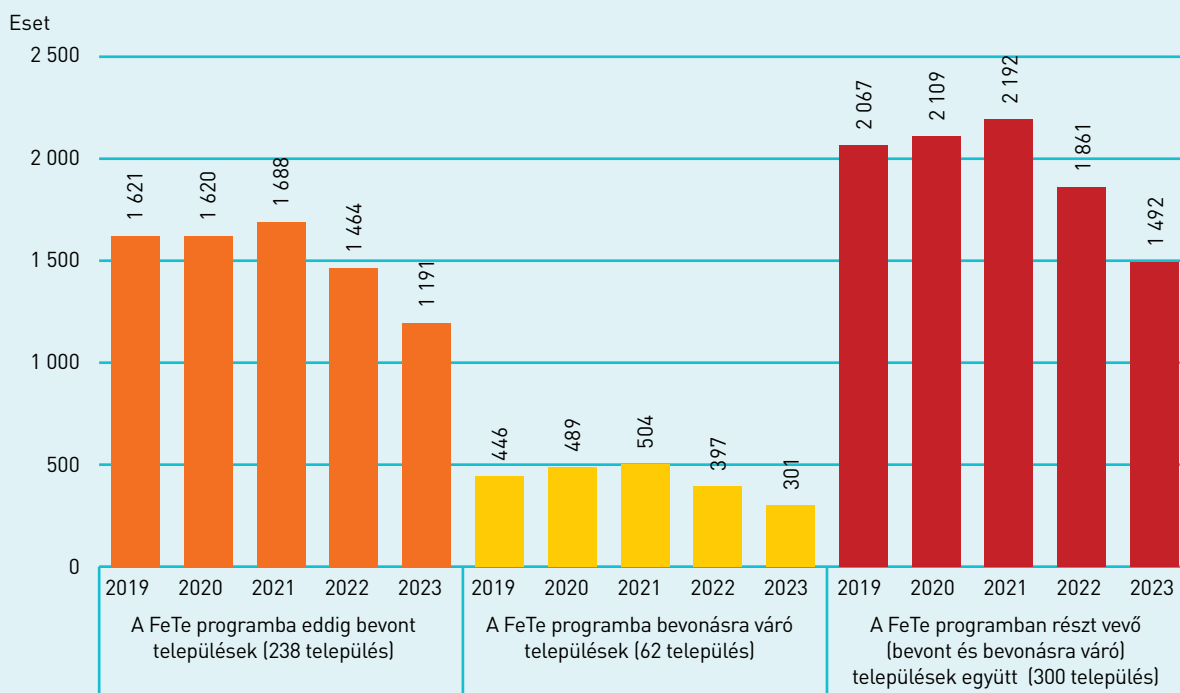
évi átlagát vizsgálva megállapítható, hogy az eddig bevont településeken 15,8, a bevonásra váróknál 14,5 (a FeTe programban részt vevő településeken összesen 15,6) éves születés jutott ezer lakosra, míg országosan ennél jóval kevesebb, 9,3 éves születés. 16

település kivételével valamennyi FeTe programban részt vevő településen meghaladta a mutató értéke az országos átlagot. Ugyanakkor jelentős különbségek figyelhetők meg a FeTe programban részt vevő települések körében: Vejtői településen 2,7 élveszületés jutott ezer lakosra, míg Csenyétén 44,5.

A házasságkötések száma hullámzóan alakult a 2019 és 2023 közötti időszakban a FeTe programban

részt vevő településeken. Összességében 2019 és 2023 között az eddig bevont településeken 27%-kal, a bevonásra váró településeken pedig 33%-kal csökkent a házasságkötések száma. Az összes FeTe programban részt vevő települést figyelembe véve 2019-ben 2067 pár kötött házasságot, míg 2023-ban 1492 pár (15. ábra). Országosan mindeközben 23%-os visszaesés következett be.

15. ábra: A házasságkötések számának alakulása a FeTe programban részt vevő településeken

Forrás: KSH-adatok alapján a szerzők saját szerkesztése

Az ezer lakosra jutó házasságkötések száma 2019 és 2021 között növekedett, 2022-ben és 2023-ban viszont jelentős visszaesés történt a FeTe programban részt vevő településeken és országos viszonylatban is. A 2019–2023-as időszak évi átlagát vizsgálva

megállapítható, hogy a már bevont településeken 6,3, a bevonásra váróknál 7,0 (a FeTe programban részt vevő településeken összesen 6,5) házasságkötés jutott ezer lakosra, míg országosan 6,6.

Összegzés

Elemzésünkben arra kerestük a választ, hogy 2019 és 2024 között hányan vették igénybe a FeTe programban részt vevő településeken a babaváró támogatást, a családi otthonteremtési kedvezményt (csok-ot), a falusi csok-ot, és hogy ezeknek vajon milyen demográfiai hatásai voltak. Az adatokból látszik, hogy 2019 és 2021 között a babaváró támogatáshoz és a csok-hoz kapcsolódó szerződésszám is emelkedett

a FeTe programban részt vevő településeken, ezt követően azonban az országoshoz hasonlóan csökkent. Az eredmények alapján az is jól látható, hogy a FeTe programban részt vevő települések a Babaváró és a csok tekintetében vagy megközelítették, vagy meg is haladták az országos igénybevételi arányokat. Ez különösen a falusi csok esetében volt igaz, ahol 3-5-szörös volt az igénybevétel. Kivételt jelent az új

lakásra kötött csok szerződések száma: ilyen szerződések a FeTe programban részt vevő településeken csak elvétve fordultak elő.

Mindezek az eredmények mutatják, hogy a babaváró támogatás és a csok-támogatások a FeTe programban részt vevő területeken jelentős mértékű igénybevételt generáltak a 2019 és 2023 közötti időszakban, amelyek az új lakásra kötött csok-szerződések kivételével elérték vagy meghaladták az országos átlagot, összhangban Antal és Török kutatási eredményeivel (Antal–Török 2020). Az egész országra jellemző csökkenés – amelynek hátterében a lakáspiac visszaesése, a kamatok növekedése és a háborús helyzet okozta bizonytalanság egyaránt állhat – a FeTe programban részt vevő településeket is érintette, de csak késéssel, amiben szerepe lehet annak, hogy az érintettek az országosnál később, a program beindítása után kezdték aktívabban kihasználni ezeket a lehetőségeket.

Összességében elmondható, hogy a babaváró támogatás és csok-támogatások a hátrányos helyzetű régiókban is releváns és keresett támogatási formák, amelyek hozzájárulhatnak az ott élő családok anyagi stabilitásának növeléséhez és lakhatási körülményeik javításához.

E támogatások mérhető változást hoztak a FeTe programban részt vevő települések népesedési folyamataiban is, hiszen a 2019 és 2021 közötti növekvő igénybevételnek is köszönhetően 2020-ban és 2021-ben az ezer lakosra jutó élveszületések és házasságkötések száma meghaladta a 2019. évit. A 15 év alattiak létszáma nőtt 2019 és 2024 között, és ebben az időszakban évente átlagosan 15,6 élveszületés jutott ezer lakosra, szemben az országos 9,3 élveszületéssel. 2022-től a háború okozta válság megtörte a javuló tendenciát a FeTe programban részt vevő településeken ugyanúgy, mint országos viszonylatban.

Felhasznált irodalom

- Antal, I. – Török, P. (2020) A csok igénybevétele a „Felzárkózó települések” program által érintett helységeiben. *Kapocs*, 3(1), 120–132. Elérhető: https://epa.oszk.hu/02900/02943/00083/pdf/EPA02943_kapocs_2020_1_120-132.pdf (Letöltve: 2025. 01. 15.)
- Boros, J. – Bucher, E. (2023) „Jelen vagyunk, segítünk!” A felzárkózó települések helyzete és segítőtevékenységek Baranya megyében. *Máltai Tanulmányok*, 2, 98–113. DOI:10.56699/MT.2023.2.7.
- Kapitány, B. – Spéder, Z. (2004) *Szegénység és depriváció. Társadalmi Összefüggések nyomában*. Budapest: NKI.
- KINCS (2024) *Öt éves a babaváró támogatás. Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért*. Elérhető: https://www.koppmariaintezet.hu/docs/Ot_eves_a_babavaro_tamogatas.pdf (Letöltve: 2025. 01. 15.)
- KINCS (2025) *A magyarok többsége szükségesnek tartja az új családpolitikai intézkedéseket. Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért*. Elérhető: https://www.koppmariaintezet.hu/docs/2025-os_uj_csaladpolitikai_intezkedesek.pdf (Letöltve: 2025. 01. 17.)
- Kiss, D. – Lantos, Sz. – Marozsán, Cs. – Németh, N. (2013) „Jelenlét” – a roma integrációt szolgáló fejlesztések megalapozása, szociális munka kirekesztett közösségekben, szegregátumokban. Elérhető: <http://jelenlet.maltai.hu/wp-content/uploads/2015/05/Jelenl%C3%A9t-tanulm%C3%A1ny.pdf> (Letöltve: 2025. 01. 18.)
- Lantos, Sz. (2023) *A Felzárkózó települések program a Jelenlét programokban*. Elérhető: <https://maltaitanulmanyok.hu/magazin/a-felzarkozo-telepulesek-program-a-jelenlet-programokban/> (Letöltve: 2024. 12. 14.)
- MMSZ (2022) *Kapcsoskönyv. A Jelenlét program építőkockái*. Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- Németh, N. (2023) A Felzárkózó Települések program cél- és keretrendszere. *Kapocs*, 23/1, 17–26.
- Papházi, T. – Nyírády, A. – Pári, A. (2021) Magyarország történetének legnagyobb otthonteremtési programja a koronavírus-járvány alatt is bővült. *Kapocs*, 1, 77–88.
- Papházi, T. – Pári, A. (2023) A családi otthonteremtési kedvezmény (csok) főbb eredményei, 2016–2022. *Kapocs*, 2–3, 46–65.
- Papházi, T. – Trieb, M. (2024) *A családi otthonteremtési kedvezmény (csok) igénybevételének eredményei 2016. január 1. és 2023. december 31. között (MÁK-adatok alapján)*. Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért. Elérhető: https://www.koppmariaintezet.hu/docs/KINCS_csok%20elemzes_2016_2023.pdf (Letöltve: 2025. 01. 10.)
- Pári, A. – Varga, A. – Balogh, E. (2019). Magyar családpolitikai folyamatok a Családvédelmi Akcióterv 2019. szeptember végén rendelkezésre álló eredményeinek tükrében. *Kapocs*, 3–4, 12–25.
- Uhljár, P. – Pári, A. – Papházi, T. (2023). A falusi csok hatása a települések népességére. *Modern Geográfia*, 18(3), 41–52. <http://doi.org/10.15170/MG.2023.18.03.03>
- Vecsei, M. (2023). A felzárkózás matematikája. *Máltai Tanulmányok*, 2. DOI:10.56699/MT.2023.2.1.